

Sütő Zoltán:

Történelmi lecke fiúknak

– Ha szabad Ady Endre örök szavatosságú verscímét egy rövid merengés erejéig kölcsön vennem Gulyás István február 29-én adásba került Ez itt a kérdés c. műsora kapcsán.

Meghívott vendégek:

Glant Tibor, Amerika-szakértő

Magyarics Tamás, történész

Erdélyi Rezső Krisztián, Amerika-szakértő

Hoppál Bulcsú, filozófus

Gulyás István a következő, provokatívnak szánt gondolattal indította a beszélgetést: – Úgy tűnik, hogy a 2010-es évekig az Egyesült Államok gyakorlatilag *a megoldása* volt a világ problémáinak – azóta mintha *a forrása* lenne.

Talán nem haragszik meg Gulyás István, ha provokációját ezúton sikertelennek nyilvánítom. A feltételezhető cél lett volna a korábbi, sztereotip „szabadság-szimbólum” Amerika jelenleg rendkívül kérdéses világpolitikai, geostratégiai helyzetét és szerepét bonckés alá venni, azonban a beszélgetőtársak – ha nem is finoman, és nem is elegánsan – elhajoltak a kezdő kardcsapás elől, majdnem egészen a „nincs itt kérem semmi látnivaló” íztelen és szagtalan koncepcióig.

Tulajdonképp a legmeglepőbb, hogy ezek a Gulyásétól nem jelentősen eltérő életkorú emberek, az övével lényegileg megfeleltethető szocializációs környezetben miért képviselnek ennyire vértelen álláspontot. Ezek a történelemértelmezés szempontjából reprezentánsnak nevezhető személyek, akik befolyása egyáltalán nem elhanyagolható a következő nemzedékek szemléletformálása terén, miféle oknál fogva nyilvánulnak meg egy sokak által nézett televízióműsorban úgy, mint akik a legegyszerűbb következtetéseket sem voltak képesek megtanulni az elmúlt 100 év történelméből. Aki még azt is félve hajlandó kimondani, hogy esetleg nem úgy kellene tekinteni Joe Bidenre, mint aki konkrétan Amerika döntő szerepben lévő irányítója, attól persze miféle olyan épkézláb gondolatot várhatnánk, mint ami általában véve is tovább tud mutatni a mindenkori néphülyítésnek szánt lözúngokon. Egy ilyen ember, ha találkozik egy amerikai sorstársával, aki épp csak nem a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanársegédje, hanem professor of Yale University, nyilván zavart mosollyal fogja hallgatni annak átéléssel előadott szólamait a demokráciáról, s ezt követően meggyőződéssel fogja minden fórumon hirdetni, hogy tényleg, Amerika hisz a demokráciában, és őszinte, önzetlen áldozatot hoz a világ demokráciájáért. Fel sem vetődik benne az, amit – így utólag – a szovjet elvtársakról már tudván tud, hogy ugyanis naiv megtévesztettként, vagy éppenséggel kommunista ügynökként végezték a megszállottak agymosását.

És persze, ha a Yale-en egy professzor hisz a demokráciában, akkor bizonyosan „Amerika” (ki is az az „Amerika”?) teljes egészében ennek az eszmének rendeli alá egész külpolitikáját. És ha egy szerencsétlen amerikai katona a demokrácia védelmezésének tudatában hagyta ott a fogát Irakban, akkor bizonyosan maga „Amerika” kizárólag a gaz Szaddám önkényuralmának megdöntése és a megváltó demokrácia elhozatala végett indított háborút.

– Ennyire nem tanultunk semmit?!

Ennyire nem sikerült abszolválni azt a minimális logikai képességeket igénylő szintet sem, hogy a történelemben olyan nagyhatalom még nem volt, amelyik katonai erejét a másik ország védelme céljából állomásoztatta volna annak területén? – Avagy ezt úgy általában tudjuk, de ha Amerikáról van szó, akkor elfelejtjük? Vajon miért felejtjük el? Ugyanazért, amiért ugyanezt a tényt a szovjet elvtársaknak is egy bizonyos réteg készséggel elfelejtette? Vagy nem óhajtunk szabadulni attól a nosztalgától, amit ifjúságunk hajnalán Amerika a szabadság szimbólumaként jelentett?

Sajnos egy történésztől mindkét magyarázat elfogadhatatlan. – Jaj annak az országnak, amelyik történészei csak ennyire képesek! Mert ez maga a szellemi alávetettség. Ha a legutóbbi események sem bizonyultak elég kijózanítóknak egy történész számára (l. Ukrajna; Ny-Európa) „Amerika” motivációit illetően, akkor bizony ugyanott tartunk, mint ahol a gyönyörűsége XX. század második felében tartottunk. Csupán a történészeink a szovjet tudatipar termékeiből, mára az amerikai tudatipar termékeivé avansáltak. Ekképpen föl nem merül, hogy az, amit ma a demokráciáról gondolni lehet, szintén az amerikai tudatipar terméke. Föl nem merül, hogy „Amerika” számára a demokrácia nem cél, hanem eszköz. Mert persze, ennek fölmerülése roppant kínos további kérdéseket szülne. Pl. – Vajon miféle cél megvalósításához lehet eszköz a „demokrácia”?

Egy ilyen kérdés sajnálatosan kívül vezet a nagyérdemű történészek látóhatárán. Így aztán van nekünk alattvalói történetírásunk. Pontosan annyit látunk a történelemben, amennyit látnunk rendeltetett. Magát a „történelem” szót alattvalói hűséggel használjuk. Mert hát ez a szó éppenséggel azt a szemléletet tükrözi, mint amiben valaki a világ folyamatait észlelni képes: vele a dolgok megtörténnek. Egy ellenállhatatlan árban sodródásról van szó, amiben a pillanatnyi reflexiók szerinti aktivitás egy-egy ágban való megkapaszkodásig terjed. Benne vagyunk a rendszerben, és itt, belül próbálunk tájékozódni. Föl sem merül, hogy létezhet valami a rendszeren kívül. Föl sem merül, hogy létezhet a rendszeren kívül koncepció, amely kompetens a rendszert működtetni.

Íme, messzelátó történészeid szemléletébe kódolva láthatod sorsod Magyarország.

Bp., 2024. március